



Årsmelding 2016

Várdobáiki samisk senter





Innhold

VÁRDOBÁIKI SAMISK SENTER	3
ORGANISASJONSKART	4
AKSJEEIERE	5
STYRETS SAMMENSETNING	5
ANSATTE	6
LOKALER	6
VIRKSOMHET	6
<i>Kultursenteret</i>	7
<i>Språksenter</i>	8
<i>Helsesatsing</i>	10
<i>Museum</i>	12
<i>Márkománák samisk barnehage</i>	15
<i>Leietakere</i>	17
<i>Prosjekter</i>	17
ØKONOMI.....	17
AVSLUTNING.....	18



Várdobáiki samisk senter

Dette dokumentet er en årsmelding for Várdobáiki samisk senter for 2016. Várdobáiki har sitt virkeområde i Nordre Nordland og Sør-Troms med kontorsted i Evenes.

Senteret er ett av flere samiske språk- og kultursenter i Norge som har fokus på bevaring og utvikling av samisk språk og kultur. Senteret har særskilt ansvar for markasamisk og sjøsamisk kultur i regionen. Kultursenteret deles inn i fem avdelinger: kultursenter, språksenter, museum, barnehage og helse. Avdeling kultursenter er hovedsakelig et overbygg for de andre avdelingene men også mange prosjekt og tiltak er direkte organisert direkte under avdeling kultursenter.

Senteret arbeider fortsatt med sterkt fokus på brukerretta tiltak. Mye av aktiviteten er prosjektfinansiert og vi vil takke for velvilje og bidrag fra både brukere og bevilgende myndigheter.

Gjennomførte enkeltstående prosjekt rapporteres i særskilte rapporter som sendes til tilskuddsgivere, flere av dem vil likevel bli nevnt i årsmeldingen.

Else Grete Broderstad
Styreleder

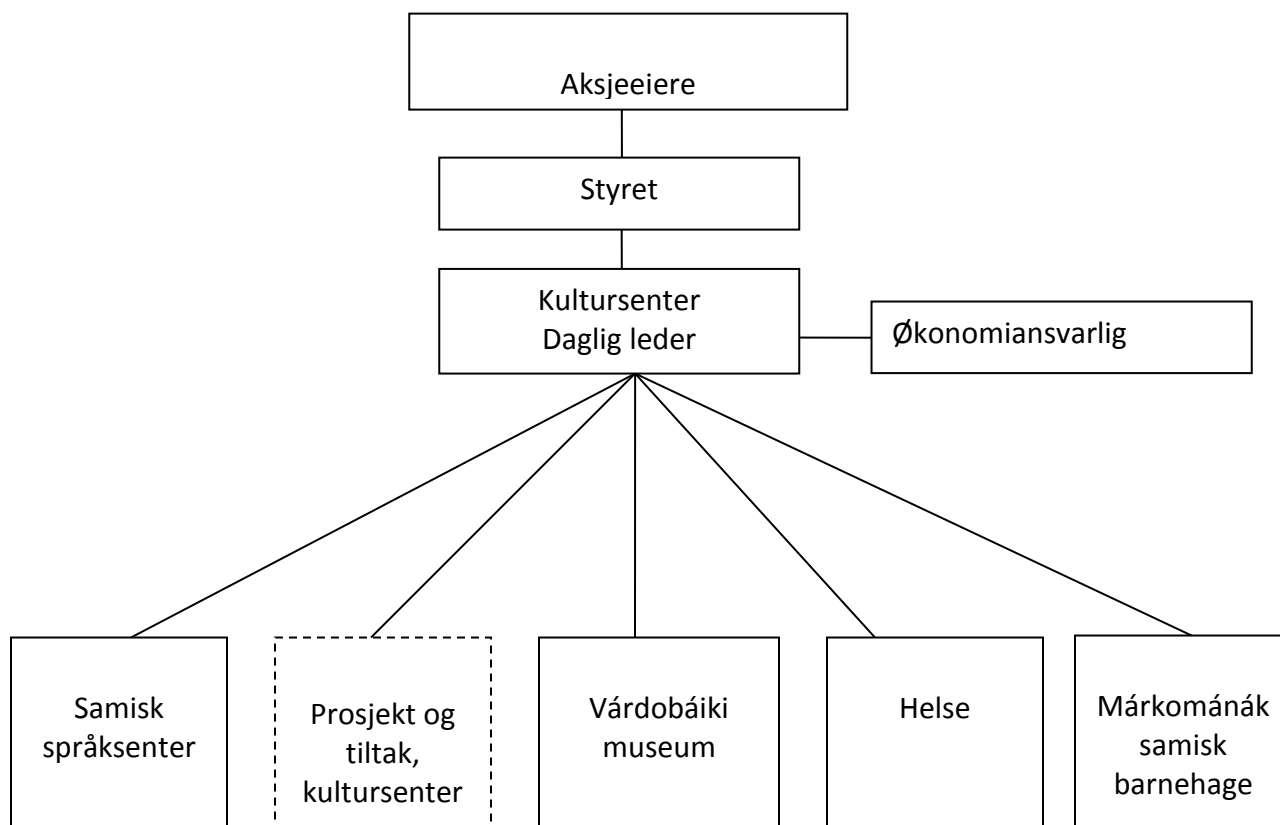
Kjersti Myrnes Balto
Daglig leder



Organisasjon

Formål: Selskapet Várdobáiki AS er et samisk senter for med formål å videreføre samisk språk, kultur og samfunnsliv i regionen. En spesiell oppgave for Várdobáiki er å få realisert planene for kulturhuset Várdobáiki.

Organisasjonskart





Aksjeeiere

Sametinget har 600 aksjer.

Kommunene Ballangen, Evenes, Gratangen, Narvik, Salangen og Skånland har til sammen 286 aksjer.

Sameforeningene (Bálák sámesearvi/Ballangen sameforening, Bjerkvik og omegn sameforening-NSR, Dielddanuorguovllu nuorak, Harstad og omegn sameforening, Hinnøy og omegn sameforening-NSR, Samenes folkeforbund-SFF, Hålogaland samiske forening-SFF, Loabágáiddi siida-SFF og Ofoten samiske forening) og andre lag og foreninger (Márkomeannu searvi, Partiet Rødt, Harstad, Sandemark bygdeutviklingsselskap SABUS AS, Sárahká Sellju AL (eier av barnehagebygg), Skániid girjie AS (bokforlag), Stuornjárgga sámii duodji (samisk husflidslag) og Troms reindriftssamers fylkeslag-NRL) har til sammen 150 aksjer.

115 privatpersoner har 207 aksjer

Totalt er det 1243 aksjer fordelt på 138 eiere. Hver aksje tilsvarer en stemme på generalforsamlingen.

Styrets sammensetning

Etter vedtektsendring i 2015 er styret sammensatt av 5 styremedlemmer. Ulike grupperinger har vedtektsfestet rett til å foreslå kandidater.

Frem til generalforsamlingen i 2016 bestod styret av:

Forslagsstiller	Styremedlem	Personlig vara	Funksjonstid
Organisasjoner	Else Grete Broderstad, valgt som styreleder	Marit Einejord	2015-17
Kommuner	Svein Erik Kristiansen, valgt som Styrets nestleder	Svein Nilsen	2015-17
Sametinget	Sigbjørn Skåden	Susanne Langstrand-Andersen	2015-17
Personlige aksjonærer	Ingolf Kvandahl	Barbro Lill Hætta	2015-16
Generalforsamlingen	Anne Marie Guttorm Graven	Olav Andersen	2015-16



Etter generalforsamlingen i 2016 har styret bestått av:

Forslagsstiller	Styremedlem	Personlig vara	Funksjonstid
Organisasjoner	Else Grete Broderstad, valgt som styreleder	Marit Einejord	2015-17
Kommuner	Svein Erik Kristiansen, valgt som Styrets nestleder	Svein Nilsen	2015-17
Sametinget	Sigbjørn Skåden	Susanne Langstrand- Andersen	2015-17
Personlige aksjonærer	Anne Marie Guttorm Graven	Håkon Brox	2016-18
Generalforsamlingen	Arild Pettersen	Odd Are Hansen	2015-18

Ansatte

Várdobáiki hadde ved utgangen av 2016 23 ansatte med arbeidskontrakt over lengre tid, og 5 ansatte i sesongarbeid på museum. I tillegg har vi hatt andre arbeidstakere som har vært leid inn til ulike oppgaver og av ulik varighet. Várdobáiki har også hatt et samarbeid med Márkomeannu ang personalansvar for produsent og festivalleder deler av året. Det ble i 2016 registrert 71 personer via vårt lønssystem, herunder feriepenge- og honorarutbetalinger, inkludert personer ansatt hos Márkomeannu.

Som følge av at store deler av virksomheten på senteret er prosjektbasert er det relativt stor bruk av midlertidige stillinger og innleide ressurser. Várdobáiki er IA-bedrift, og følger regelverket som gjelder for IA-bedrifter.

Lokaler

Várdobáiki leier lokaler i Nautå Næringsbygg. Her er 12 kontor, to møterom og ett utstillingsrom. Det ene møterommet er tatt i bruk til kontor. Av disse er tre kontor leid ut på framleie. Várdobáiki driver Márkománák samisk barnehage i Planterhaug/Lánjttedievvá i Skånland. Barnehagen er lokalisert i bygg eid av Sáráhka sellju AL. I forbindelse med gjennomføring av ulike tiltak leies forskjellige grendehus og andre halv-offentlige lokaler etter behov. Várdobáiki museum har ansvar for drift av Gállogieddi samisk friluftsmuseum og har ansvar for vedlikehold av bygninger på tunet. Samiske lag og foreninger har fri tilgang til å bruke Várdobáikis lokaler til forskjellige møter og tiltak. Várdobáiki skal flytte ut av lokalene på Nautå før 1.11.2017.

Virksomhet

Várdobáikis virksomhet deles i barnehage, museum, språk, kultur og helse. Hver av disse virksomhetsdelene er finansiert over egne driftsmidler samt med prosjektmidler til spesielle tiltak.



Kultursenteret

Várdobáiki AS, kultursenteret er et overbygg for alle funksjoner under organisasjonen og ivaretar drift av kultursenteret. Daglig ledelse, videreutvikling, økonomisk planlegging, prosjektstyring, oppfølging, personalansvar og utleie er eksempler på funksjoner som knyttes til drift av senteret. I tillegg organiseres en del prosjekt direkte under kultursenteret.

Kunst og kulturformidlingsenhet Galleri Várdobáiki

Galleri Várdobáiki har hatt to utstillinger i 2016. Den første utstillingen var satt opp i november 2015. Det var utstilling med malerier av billedkunstneren Ingunn Moen Reinsnes. I slutten av august 2016 ble Anne Vuolabs utstilling med tekstilkunst satt opp.

Samarbeid med Márkomeannu samisk festival

Márkomeannu leier kontor hos Várdobáiki. Várdobáiki har ansvar for regnskapfunksjoner for Márkomeannu. Várdobáiki anser Márkomeannu som en av de viktigste arenaer for synliggjøring av samisk kunst og kultur i regionen. Festivalen er spesielt viktig for utvikling av samisk identitet, språk og kultur hos ungdom og barn og Várdobáiki prioriterer derfor samarbeidet med festivalen når det er mulig. I 2016 arrangerte Várdobáiki tre arrangement på Márkomeannu. Márkomeannuseminaret, Stullan, barnetiltak og teateroppvisning med Elle og Ánda dukkene.

Samarbeid med Bok- og kulturbussen i Sør-Troms

Várdobáiki har fra 2011 hatt et samarbeidsprosjekt med Troms fylkeskommune for å utvikle det samiske tilbudet fra Bok- og kulturbussen i Sør-Troms. I 2016 har Várdobáiki hatt aktivitet tilsvarende 30 % stilling knyttet til bok og kulturbussen.

Følgende tiltak er gjennomført i samarbeid med bok og kulturbussen:

- Mini turne med samisk bekledning, ansvarlig Klemet Hætta.
- En egen samisk turne med bokbussen hvor tre utøvere var med bussen en hel uke. Temaene var Nyttevekster i naturen, ved Laila Inga og Samisk fagtime med joik, ved Beatrice Fløystad og Simon Marainen. Turneen besøkte 11 skoler og nådde frem til 240 elever.
- Førjulsarrangement, på Skånland bibliotek, Elle og Anda forestilling, ved Beatrice Fløystad, Janne Olsby og Tone Elvebakk

Samarbeidet med Kulturbussen er viktig. Várdobáiki er glad for å kunne bidra til at den samiske kulturen kan vises frem gjennom bok- og kulturbussen i Sør-Troms. Det er en fin måte å nå frem med informasjon om samer og samiske forhold, spesielt til barnehagebarn og skolebarn.



Dokumentasjon gjennom film

Prosjektet hvor vi dokumenter samtid og tradisjonskunnskap gjennom film ble startet opp i siste kvartal i 2015 og har vært aktivt i hele 2016. Det er produsert 10 kortfilmer og 1 tradisjonsfilm, om laging av gomba/mállegahkku som er tilgjengeliggjort gjennom internett, på Youtube og sosiale media. Det er også gjort opptak til 2 filmer med dokumentasjon av tradisjonskunnskap som vil bli ferdigstilt tidlig i 2017. Filmene dokumenterer og synliggjør samisk kultur i det markasamiske området. Filmene kan finnes på Youtube, for eksempel gjennom søkebegrepet *Markomailbmi*. Det er også opprettet en egen facebookside, Markomailbmi.

Sanggruppen Várdobiegga

Sanggruppen Várdobiegga har hatt jevnlig øvinger og flere opptredener i kirker og konserter. Sanggruppen fungerer som en fin og godt fungerende samisk språkarena. Det er også startet et samarbeid med et sangkor i Härjedalen. Gruppen har hatt jevnlig øvelser gjennom i 2016.

Opptredener: Blant andre lunsjkonserteren *Du muitun*, som et arrangement under Márkomeannu festival, et samarbeid med Anja Storelv, og påskekonsert på Lavangseidet grendehus.

Diverse

Elle og Ánda er blitt godt kjent og det ble i 2016 holdt kurs i syng av dukkekofter til en barnehage i regionen.

Administrasjonen har hatt flere møter med Sametinget, kommuner og fylker i løpet av året og deltatt både konferanser og seminar som det har vært naturlig å delta på.

Språksenter

Arbeid med bevaring, styrking og synliggjøring av samisk språk er en av hovedoppgavene under Várdobáiki. For å ivareta denne oppgaven har språksenteret ved Várdobáiki en rekke språktiltak på gang til enhver tid. Språktiltakene finansieres gjennom driftsmidler fra Sametinget og Troms fylkeskommune og prosjektmidler fra Sametinget, Nordland fylkeskommune og Barentssekretariatet. Språksenteret har også fått aktivitetstilskudd fra Sametinget samt tilskudd fra fylkesmann i Nordland. I perioder av 2016 var det 2,5 personer knyttet til arbeid gjennom språksenteret. Ved overgang til 2017 var det 0,5 stilling aktiv ved språksenteret.

Onsdagskafe med Påskekonsert



16. mars på Lavangseidet grendehus

Alle er hjertelig velkommen til kulturell kveld med sanggruppen Várdobiegga
Inna Marja Amundsen som gjesteartist.

Arrangør er Loabagáiddie siida og Várdobáiki



Kaféen er åpen fra kl. 18:00
Konserten starter kl. 18:30

Det vil bli solgt varm mat, kake og lodd
VELKOMMEN!

Gratis inngang



Herunder kommer en beskrivelse av forskjellige tiltak knyttet til språkarbeid.

Várdobáikis stedsnavnsutvalg

Várdobáikis stedsnavnutvalg har gjennomført 3 møter høsten 2016

Kurs

Språkkurset med bruk av digital kurspakke fra E-skuvla fortsatte i 2016. Det ble også startet et grammatikkurs i 2016, som fortsatte i 2017. Målgruppen for grammatikkurset var unge som har hatt samisk som andrespråk på skolen, og ble startet opp etter forespørsel fra aktuelle deltakere. Det er også gjennomført et kurs for Troms fylkeskommune med samiske stedsnavn, mat og duodji som tema.

Språkkurs/arenaer gjennom grenseoverskridende prosjekt

Det ble også høsten 2016 arrangert Sámástallan i Nikkaluokta som et samarbeid med Kiruna Sameforening. Målgruppen er personer som har behov for å trene på muntlig samisk. Både deltakerne og språkressursene var fra norsk og svensk side. Deltakerne ønsker at neste kurs skal gjennomføres på norsk side.

Samarbeid med samiske miljø på svensk side er noe som vil prioriteres videre i arbeid med språkopplæring og utvikling. Dette er et samarbeid som har stor betydning spesielt i arbeid med bevaring av lokal samisk dialekt.

Stullan

Det ble gjennomført fire stullan arrangement, i juli, august, oktober og november. Stullan er et arrangement med hovedsakelig barn og familier som er samiskspråklige som målgruppe. Arrangementene var på Várdobáiki, Gállogieddi, Márkomeannu og på lekeland. Alle Stullan arrangementene var godt besøkt. Målgruppen ønsker at Stullan blir gjennomført jevnlig og oftere. Deltakerne kom fra Lødingen, Harstad, Evenes og Skånland.

Giellabeassi

Det er gjennomført giellabeassi (språkbud) i mai og september. Målgruppen var elever med undervisning i samisk på barneskole og ungdomsskole. Tiltakene er arrangert på Boazovacci i Kåringen. Ca 70 elever har deltatt på arrangement. Dette arrangeres i samarbeid med skolene som deltar.

Lesetrening/lesearena for eldre

Månedlig tiltak som gjennomføres i forbindelse med Várdobáikis helsetreff.



Språksatsing i Márkománák mánáidgárdi, Márkománák samisk barnehage

Fra høsten 2016 har vi hatt giellačeahppi i 60 % stilling i barnehagen gjennom tiltakene Giellanannen og Giellaoahpahalli. Det er språksenteret som administrerer og finansierer dette gjennom aktivitetsmidler fra Sametinget. Samisk høgskole gir faglig støtte til prosjektet, gjennom veilederfunksjon som ivaretas av Ante Mikkel Gaup.

Nytt nummer i skriftserien Oainnus, med språk som tema

Årets utgivelse ble lansert 6. februar. Artikkelforfatterne er Risten-Marja Inga, Idar Reinås, Marja Kristina Partapuoli, Magne domantrener Skåden, Ardis Ronte Eriksen, Asbjørg Hermine Skåden, Várdobáikis stedsnavnsutvalg, Finn Myrvang og Kjersti Myrnes Balto. Her er også dikt og sanger av Jon Eldar Einejord og Magne Einejord.

Språksenteret har hovedansvar for interne tiltak for språkstyrking på Várdobáiki.

Helsesatsing

Helsetreff

Helsetreff er et månedlig tilbud der eldre samer samles til samisk lesetrening, sosialt samvær, foredrag med forskjellig tema, trim, samt salg av middag. Kulturbussen i Troms gir sitt tilbud til deltakerne på treffene, gjennom bussens virksomhet.

Helsetreffene er utviklet ved Várdobáiki samisk senter og igangsatt første gang i 2003. Det har blitt arrangert 10 helsetreff i 2016. Eksempler på tema som har vært belyst er: Det som er «sett», eller forutbestemt? Ved Campus Narvik, UiT; Tvangsevakuering fra Finnmark og Nord-Troms – et samisk perspektiv ved professor Ingunn Elstad, UiT; Innblikk i akuttmottaket ved sykepleier Marianne Hætta; Helsetreffene har fått god omtale i media og det var vært stor interesse fra mange andre aktører.

Samisk hus og Oslo kommune har startet opp med helsetreff for eldre. I den forbindelse har Várdobáiki bidratt med råd og veiledning og deltatt på møte med Sametinget og byråd Inga Marte Thorkildsen m.fl. I tillegg deltok de på helsetreff hos oss. Vi var med på det første helsetreffet deres sammen med en av våre brukere. Helsetreffet ble presentert fra våre perspektiver i Skavlan-form.



Fysisk aktivitet og naturbruk



Januar 2016 ble prosjektet Fysisk aktivitet og naturbruk med samiske barn og ungdom som målgruppe startet. Dette kom frem som et ønske under den avsluttende evalueringen i prosjektet Identitet, seksualitet og helse. Gjennom prosjektperioden belyste vi temaet på ulike vis. Ved evaluering ved prosjektavslutningen, fikk det god tilbakemelding fra deltakerne.

Samarbeid med SANKS Samisk nasjonalt kompetansesenter - psykisk helsevern

Várdobáiki har videreført sitt samarbeid med SANKS Samisk nasjonalt kompetansesenter – psykisk helsevern. Vi fikk utnevnt en egen kontaktperson og veileder, Anne Silviken, som vi har benyttet underveis i gjennomføringen av prosjektet Fysisk aktivitet og naturbruk.

SANKS var også samarbeidspart under fagdag med tema Samer og rus som ble arrangert i tilknytning til samefolkets dag 2016. De bidro med foredragsholder og samtalepartner underveis i planleggingen.

Várdobáiki ble invitert med SANKS i oppstarten av utvikling av e-læringskurs angående kulturforståelse for helse- og omsorgspersonell, for å bidra med innspill.

Samarbeid og informasjonsarbeid

- Fagdag i samarbeid med ruskoordinator og SLT-koordinator for ETS-kommunene, 56 deltakere fra Steingen i sør til Tromsø i nord. Høsten 2016 startet planleggingen av en ny fagdag. Vi har satt oss som mål å arrangere en fagdag med tema fra samer og rus årlig i tilknytning til samefolkets dag.
- Arrangert 2 ulike livreddende førstehjelp for ansatte ved Várdobáiki.
- Samarbeid med Evenes kommune av folkehelseuka og i referansegruppa for utarbeidelse av ny helse- og omsorgsplan.
- Bidrag på åpningen av sansehagen - lage samisk mat sammen med beboerne/pasientene.
- Várdobáiki deltok i et forskningsprosjekt om vold i nære relasjoner i samiske områder.



- Deltatt på dialogmøter med Skånland kommune og Sametinget. Ttemadag for psykisk helse høsten 2016 var et resultat fra dette, som et samarbeid mellom Várdobáiki, Skånland kommune og ETS medisinske senter.
- På grunn av erfaringene fra arbeid med samisk helse gjennom mange år, har leder ved avdelingen blitt foreslått som representant i styret for Viken senter for psykiatri og sjelesorg. Hun har takket ja for to år.
- Samarbeid med Høgskolen i Harstad ang studie av levekårene til samer med utviklingshemming.

Mimretreff på Ellas Minne

Med bakgrunn i tidligere gjennomførte mimretreff har Ellas Minne i Narvik (Bjerkvik) ønsket et tilsvarende eget tilbud. I 2016 kjøpte de kjøpte de tjenesten hos oss. Det ble har gjennomført 8 mimretreff i 2016.

Verdensdagen for psykisk helse

Skånland kommune har et mangfoldig og stort program i en uke i forbindelse med den verdensomspennende dagen for psykisk helse 10. oktober hvert år. Várdobáikis helseavdeling er invitert inn i komiteen og samarbeider om programmet. I 2016 hadde hovedprogrammet sterkt fokus på samisk identitet og kultur, blant annet med forestillingen Æ har rett ved Trine Lise Olsen Várdobáiki la inn tema for årets verdensdag inn i egne arrangement som var lagt til denne uka.

Museum

De sentrale aktivitetene har i 2016 bestått av generell forvaltning og drift av museet så vel som Gállogieddi friluftsmuseum, samarbeid med andre museer, deltakelse i større prosjekter og Samisk Museums lag, samt deltakelse i flere støtte prosjekter og Samisk Museums lag, samt deltakelse i felles senter-arrangementer, møter og arbeid som planlegging av flytting til nye lokaler.

Personell

Det er knyttet en fast stilling som museumsleder til museet. I tillegg ble det fra 1.august opprettet et 50 % engasjement som fagkonsulent innen bygningsvern. Ved Gállogieddi friluftsmuseum er det tilsatt vaktmester i ca 30% stilling. I tillegg er flere guider tilsatt i sommersesongen ved Gállogieddi, og dette utgjør ca 20% av et årsverk.

Den administrative funksjonen til museumsleder har blant annet bestått av oppfølging av tidligere planlagte og startede prosjekt, prosjektering av framtidige prosjekter, rapportering, drift av Gállogieddi med fag- og personalansvar for guidene, diverse uttalelser samt oppfølging av henvendelser til museet.



Gállogieddi olgomusea

Várdobáiki museum har drifts- og forvaltningsansvar for Gállogieddi samiske friluftsmuseum. Museet har hatt sesongåpent fra 1. juni til 14. august. Det har vært ansatt fem guider og besøkstallene har hatt en svak nedgang i forhold til 2015.

I forbindelse med sesongåpningen framførte Ánná Káísá Partapuoli selvkomponert musikk/joik, og det ble servert syregress-is og rabarbra-sorbet i tillegg til aktiviteter som lek og filmvisning. I uke 30 ble Márkomeannu-festivalen arrangert på Gállogieddi, og museumsanlegget ble i to dager lukket for publikum. Det har vært flere grupper, både voksegrupper og barnegrupper, på besøk i løpet av sesongen, og også overnattingsbesøk av en skoleklasse som fikk et omfattende faglig opplegg. Gapahuken tilknyttet kulturstien er mye brukt både vinterstid og sommerstid av lokalbefolkningen.

Bygningsvern



Várdobáiki museum har bygningsvern som satsingsområde og siden 1. august har en fagkonsulent innen bygningsvern vært engasjert i 50%-stilling. Arbeid med finansiering av restaurering og oppfølging av tidligere befarte og sikrede bygninger har pågått. Restaureringen av jordkjeller på Vilgesvárri er ferdigstilt. Museet har to pågående restaureringsprosjekter i Grovfjord; ei løy og et stabbur. Begge prosjektene videreføres.

Kulturminneregistreringer

I regi av museet har det vært gjennomført kulturminneregistreringer i Vassdalen med nære utmarks- og fjellområder (Narvik komm.). Dette prosjektet vil videreføres hvis finansiering



oppnås. Det har også vært gjennomført registreringer av kulturminner i Kongsvikdalen (Tjeldsund kommune), og prosjektet ferdigstilles i 2017.

Bååstede-prosjektet

Bååstede er sørsamisk og betyr «tilbake». I samarbeid med Sametinget og alle samiske museums- siidaer, skal Norsk Folkemuseum og Kulturhistorisk Museum tilbakeføre ca 2000 ulike historiske gjenstander fra samlingene sine til de samiske museene. I 2016 har fokus vært på den formelle organiseringen og det formelle avtaleverket, samt utvelgelse av gjenstander. Fra Várdobáiki museums virkeområde er det få gjenstander i Norsk Folkemuseums magasin, og det er ca 25-30 gjenstander som skal tilbakeføres hit. Tilbakeføringen betinger tilfredsstillende magasin-forhold, noe museet ikke har i dag.

Prosjektet Samisk ytringsfrihet og samfunnsengasjement

Prosjektet er finansiert av Norsk Kulturråds program *Museenes samfunnsansvar*, og skal dokumentere, synliggjøre, ta vare på og formidle nær samisk politisk og kulturell fortid i Nordre Nordland/Sør-Troms. Det er i dag ca 50 år siden den samepolitiske bevegelsen startet i nær fortid. Dagens oppvoksende generasjon samt unge voksne har ikke opplevd en tilværelse uten Sametinget. Det er viktig at den nære historien, blir dokumentert og tatt vare på som en del av vår felles hukommelse, både i det samiske og det øvrige samfunn. Det er 24 samiske foreninger, organisasjoner og andre foretak som deltar, samt at Samisk Arkiv og Senter for samiske studier ved UiT er samarbeidspartnere.

Prosjektet Felles samlingsforvaltning for fem museer i Troms

Dette er et samarbeidsprosjekt for koordinering av samlingsforvaltning og implementering av verktøy for forvaltning av og prioritering i samlinger med disse deltakerne: Nord-Troms Museum, Senter for Nordlige folk, Midt-Troms Museum og Sør-Troms Museum og Várdobáiki Museum.

I tillegg til jevnlig prosjektmøter, var prosjektdeltakerne på studietur våren 2016 til utvalgte museer i Danmark for å se på magasin-utbygging og –organisering. Høsten 2016 ble det arrangert PRIMUS-kurs for prosjektdeltakerne. PRIMUS er et samlingsforvaltningssystem for museer og andre kulturarvsinstitusjoner. For Várdobáiki Museum er dette en viktig kompetanseheving innen feltet.

Prosjektet Søken i samiske navn

I samarbeid med Sjøsamisk kompetansesenter, Porsanger, ble prosjektet gjennomført som et lengre arbeidsseminar i mars, med tre deltakere fra hver institusjon. Målet var å utprøve en metodikk hvor samiske og norske stedsnavn i samiske områder blir satt inn i kontekst av samisk historie, språk, religion og kultur for å "ny-leses" i søken etter samisk mytologisk kunnskap, landskapsforståelse og normer for bruk av landskap. Et av funnene som ble gjort når det gjelder



opptreden av mytologiske/hellige landskapsformasjoner i dualistiske/pluralistiske grupper, er ikke tidligere kjent fra stedsnavnforskning.

Prosjektet Foto og fortellinger

Arbeidet med en markering av det samiske 100-årsjubileet i 2017 ble påbegynt i 2016. Fra vår region var det ingen samer tilstede på landsmøtet, på tross av at også her bodde og virket flere same-politiske pionerer. Den planlagte utstillingen fokuserer derfor på samisk bosetting og liv i perioden 1910-1925, med bilder og tilhørende tekst (på nordsamisk og norsk). Samarbeidspartnere er Sortland Museum og Museum Nord-Narvik.

Formidling/seminarer

Várdobáiki museum skal ivareta både sjøsamisk, reindriftssamisk og markasamisk kulturarv, og dette har stått sentralt i alt musealt formidlingsarbeid, både til elever i grunnskolen, allmennheten og turister. Dette har i hovedsak skjedd via årbokartikler, forelesninger, guiding og gjennom aktiviteter på Gállogieddi friluftsmuseum.

Ved forespørsler fra eksterne institusjoner har museumsleder holdt flere foredrag om ulike tematikker knyttet til samisk kultur og virkelighetsforståelse, og er oppnevnt i flere faglige styrer/utvalg/oppdrag, blant annet innen vurdering av nasjonale nominasjonssøknader til UNESCOs konvensjon om vern av immateriell kulturarv, samt evaluering av internasjonale nominasjonssøknader til UNESCOs konvensjon om vern av verdens kultur- og naturarv.

Várdobáiki-seminar under Márkomeannu-festivalen i juli hadde tittel *Ka drømte du i natt?* og tok utgangspunkt i at drøm er en del av kulturarven. Laila Inga, Ann-Britt Vesterheim, Unn Kristin Laberg og Klemet Isaksen Hætta var bidragsytere i seminar-samtalen om drøm og tolkning av drøm. Seminaret var godt besøkt, og deltakerne viste stor interesse for tematikken.

Márkománák samisk barnehage

Várdobáiki driver Márkománák samisk barnehage, som ligger i fine omgivelser i Lánttedievvá/Planterhaug i Skånland kommune. Barnehagen har fine utearealer midt i det samiske kulturlandskapet, med skog, mark og fjell som sin leke- og læringsarena.

Eier har tilpasset barnehagens uteområde for at det skal være best mulig egnet til samisk barnehagedrift. Her er blant annet gamle, stabbur og bål plass.

Barnehagen har tjuefem plasser i alderen ti mnd. til seks år. Barnehagen finansieres over eget budsjett med kommunalt tilskudd til private barnehager og foreldrebetaling. Som samisk barnehage får Márkománák også tilskudd fra Sametinget. Barnehagen har som særskilt formål å styrke barns identitet som samer ved å bruke samisk språk og å formidle samisk kultur, levesett og samfunnsforhold. Barnehagen er forøvrig underlagt generell lovgivning for barnehager.



Várdobáiki er svært fornøyd med samarbeidet med eierne av bygget og er opptatt av å opprettholde denne gode dialogen. Som et samarbeid mellom eierne av bygget og Várdobáiki har vi i år fått tilgjengeliggjort et rom som ble brukt til soverom og lager for å kunne bruke det til daglig bruk.



Av barna i barnehagen var det høsten 2016 fem barn som har samisk som hjemmespråk. For de øvrige barn er samisk en del av den daglige hverdagen i barnehagen, noe som utgjør et godt utgangspunkt for videre språkopplæring.

Barnehagen har fra 2012 hatt samordna opptak med kommunen. Barnehagens opptakskrets er Skånland og Evenes kommuner. De som søker til Márkománák må søke gjennom kommunens hjemmesider. Styrer er med på opptaket.

Dersom barnehagen skal kunne være en reel aktør i arbeidet med på å revitalisere samisk språk i regionen er det nødvendig at det tilføres mere ressurser i form av ekstra samiskspråklig personell. Det er nødvendig med en ekstra person, giellačeahppi, i full stilling for å sikre at hele barnehagen har et jevnt fokus på samisk språk og å gi barnehagebarna et tilfredsstillende tilbud.

Giellanannen/giellaoahppahalli er et eget språksatsingsprosjekt i barnehagen som drives av språksenteret i samarbeid med barnehagen.



Leietakere

Várdobáiki leier kontor til andre samiske organisasjoner/institusjoner på framleie. Leietakere er Universitetet i Tromsø, (Senter for samisk helseforskning), Duodjeinstituhtta og Márkomeannu, som alle leier ett kontor hver.

Várdobáiki forsøker å tilrettelegge kontorbehov for leietakerne så godt som mulig og anser leietakere som viktige samarbeidsparter i arbeidet for bevaring av samisk språk og kultur i regionen.

Prosjekter

Várdobáiki har en stor mengde aktive prosjekter.

- 20 aktive prosjekter i 2016
- 10 prosjekter ble rapportert og/eller avsluttet i 2016
- 9 prosjekter ble startet opp i 2016

Arbeid med prosjekt og prosjektfinansiering åpner for muligheter til å få gjennomført ulike tiltak som det ikke er rom for innenfor normalt driftsbudsjett. Deler av utgifter, egenandeler til prosjektene belastes likevel driftsmidlene på de ulike avdelingene. Kravet til egenandeler medfører igjen at det er vanskeligere å få rom til å ansette eksterne ressurser til å gjennomføre prosjekt, noe som er uheldig for å skape aktivitet og arbeidsplasser for folk i nærområdet.

Muligheter for å gjennomføre tiltak via prosjekt er viktig, det er likevel et mål å holde antall prosjekt på et nivå som gjør prosjektoppfølgning og gjennomføring godt håndterlig. Det er også et mål å gjennomføre prosjektene innenfor planlagt tidsperiode.

Økonomi

Várdobáiki finansieres av driftstilskudd fra Sametinget og Troms fylkeskommune samt prosjekttilskudd i 2016 fra Sametinget, Nordland fylkeskommune, Troms fylkeskommune, Norsk kulturråd og Barentssekretariatet. I 2016 fikk språksenteret også aktivitetstilskudd fra Sametinget.

Drift av Gállogieddi delfinansieres av Nordland fylkeskommune. Driftstilskuddene fra Sametinget gis til de ulike funksjonene, språksenter, museum, helse og kulturhus. Disse tilskuddene dekker hovedsakelig lønn til daglig leder, de forskjellige avdelingsledere samt andel av driftskostnadene. Deler av driftstilskudd blir også brukt til direkte brukerrettede tiltak. Várdobáiki oppnår en stor andel prosjektmidler i forhold til fast driftstilskudd og mye aktivitet er prosjektbasert og finansieres over eksterne prosjektmidler. Aktiviteten tilpasses oppnådd finansiering. Flere av de faste stillingene er fortsatt avhengig av finansiering over prosjekttilskudd/aktivitetstilskudd.

Omsetningen har i 2016 vært på 11,24 mill., av dette kr 3,14 mill. for Márkománák samisk barnehage. Årsresultatet for 2016 viser et overskudd på kr 870 293,-, og skyldes god



prosjektstyring, høyere driftstilskudd og god kostnadskontroll. Egenkapital er balanseført med kr 2 283 602,- (50,5 %) pr 31.12.2016.

Regnskapsføring og økonomifunksjoner blir gjort internt.

Avslutning

Várdobáikis største utfordring har i de senere år vært mangel på lokaler til museumsutstilling, noe som hindrer videreutvikling av museet og Várdobáiki i sin helhet. Styret har i 2016 sett på ledige lokaler i Evenskjer sentrum, enten for leie eller kjøp. Styret har prioritert arbeidet med husløsning. Styret har bedt et arkitektfirma skissere mulighet til å tilpasse et aktuelt bygg til formålstjenlige lokaler for Várdobáiki.

Samisk språkstyrking i barnehagen er viktig og vil prioriteres videre, noe som er i tråd med Sametingets prioritering i forhold til språksenterets aktivitet. Språksenteret må videre styrkes med en ekstra permanent stilling for å kunne ivareta behov som både norsk og samisk befolkning har for samiske språksentertjenester.